

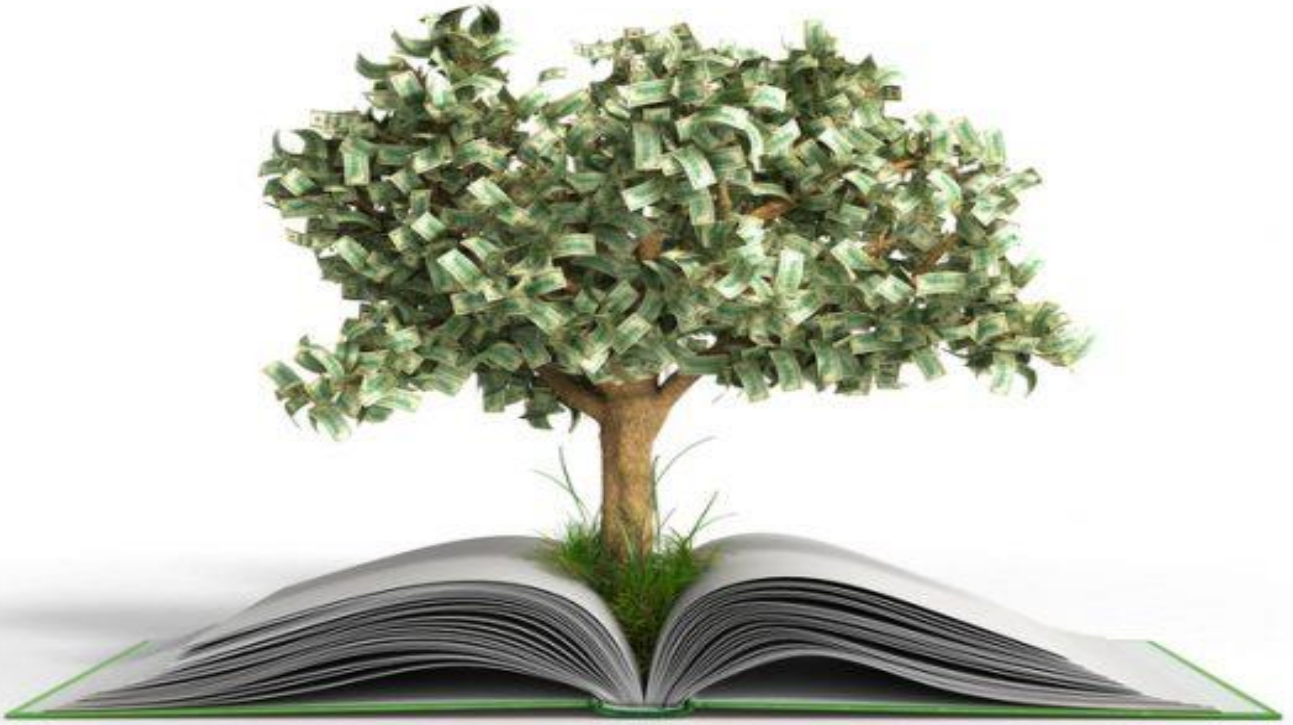

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

EKONOMİK GELECEĞİ ŞEKİLLENDİRME BECERİSİ: FİNANSAL OKURYAZARLIK

GİZEM ERİM

Araştırma Raporu

Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü

KONYA
MART, 2018
www.kto.org.tr

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	2
2. FİNANSAL OKURYAZARLIK	3
3. FİNANSAL OKURYAZARLIK VE ÖNEMİ.....	5
4. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN FİRMA GELİŞİMİNE ETKİLERİ	6
5. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE FİNANSAL OKURYAZARLIK.....	7
6. SONUÇ.....	12
7. KAYNAKÇA	14

1. GİRİŞ

Finansal okuryazarlık kavramı karışık bir kavram olarak gözüke de devletler, politikacılar, ekonomistler ve eğitimciler gibi birçok farklı grup tarafından sıkça gündeme getirilmektedir. Günümüzde finans dünyası giderek karmaşıklaşmakta ve genç neslin finansal bilgi düzeylerinin yetersiz olması bu alandaki endişelerin giderek artmasına neden olmaktadır.

Finansal bilgi düzeyi düşük olan bireyler, finansal karar alırken zor durumda kalmaktadır. Bu manada bireylerin gelir ve giderlerini doğru analiz ederek, etkin bir şekilde karar alabilme becerisi demek olan finansal okuryazarlık, bütçeye bağlı olarak karşılaşılabilecek risklerin en aza indirilmesi noktasında bireye yardımcı olmaktadır. Bireyde başlayarak topluma yayılması gereken finansal okuryazar olma bilinci, tüketicilerin korunmasına yönelik önlemler sağlayabileceği gibi uzun dönemde ülke ekonomisindeki mali değişimlerin de önüne geçerek kontrol edilebilir bir hale gelmesine yardımcı olacaktır.

Bu çalışmada da finansal okuryazarlığın dünyadaki ve Türkiye'deki gelişimi, önemi, firma gelişimine etkileri istatistikî verilerle açıklanmaya çalışılacaktır.

2. FİNANSAL OKURYAZARLIK

Günümüzde sıklıkla bahsedilen finansal okuryazarlık kavramı, son yıllarda tüketiciyi ilgilendiren önemli değişikliklerle daha çok gündeme gelmiştir. Finansal okuryazarlık, kişinin geliri/bütçesiyle ilgili bilgi sahibi olmasını ve onu etkin bir şekilde idare etmesini ifade etmektedir. Bireylerin bütçeleme, tasarruf, borç alma ve yatırım gibi temel finansal kavramlar konusunda ekonomik koşulları göz önünde bulundurarak karar alma yeterliliğini ve finansal planlama yoluyla kişisel finansal durumunu idare etme yeterliliğini gösteren durumdur.

Bireyin finansal açıdan doğru karar alabilmesi ve finansal gücünü koruması için gerekli olan finansal bilgi, beceri, tutum ve davranışlardan meydana gelen bileşene de finansal okuryazarlık denilmektedir. Nitekim finansal okuryazarlık becerilerine sahip olmak gerek finansal problemleri çözmek gerekse bu problemleri öngörüp kaçınabilmek için önemli sayılmıştır.

Finansal sistemde yaşanan değişiklikler finansal yapıda çok ciddi karmaşıklıklara yol açmıştır. Finansal alanda yaşanan her türlü değişim tüketicilerin bu alanla içi içe olmalarını ve bu alanda temel bilgiler edinmelerini gerekli kılmıştır. Bu sebepten finansal okuryazarlık, finansal kararlarda bireye yardımcı olacak önemli bir kavram haline gelmiştir. Finansal okuryazarlık, kişinin gelirini akıllıca kontrol edebilmesinin yanı sıra, doğru yatırım ve tasarruflara yönelebilmesini de sağlamaktadır.

Finansal okuryazarlık, bireylerin finans konularında bilgi temelli kararlar almasını sağlayan yeterlilik düzeyidir. Küreselleşme ile birlikte etki alanı genişleyen mali krizler ve teknolojik gelişmeler sonucunda artan finansal ürün çeşitliliği finansal okuryazarlık kavramını üzerinde önemle durulması gereken bir konu haline getirmiştir. Diğer bir tanımla finansal okuryazarlık; bireylerin gelirlerini, birikim ve yatırımlarını akıllıca değerlendirme ve bütçelerini doğru yönetebilme yeteneğidir.

Finansal ürün ve hizmetlerin artan çeşitliliği, ürün ve hizmet sözleşmelerinin karmaşıklığı gibi faktörler finansal sektörde yer alan kavramların önemini arttırmaktadır. Bu bakımdan finansal tüketicinin bu alanda eğitimi önem taşımaktadır.

Şekil 1: Finansal eğitim ile hedeflenenler:

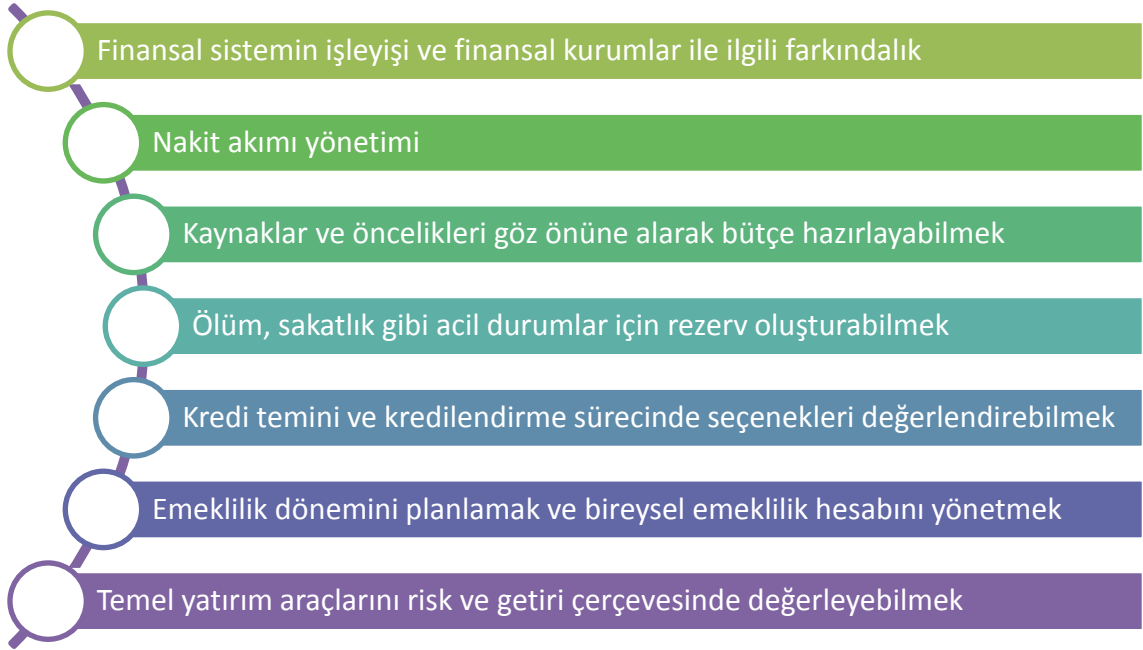

Teknolojik gelişmeler, finansal piyasaların serbestleşmesi ile birlikte artan piyasa rekabeti sonucu finansal ürün ve hizmetler çeşitlenmekte ve daha karmaşık hale gelmektedir. Bilgiye dayalı, akılcı kararlar alabilen finansal okur yazarlık seviyesi yüksek tüketiciler finansal sistemin etkin işlemesi için vazgeçilmezdir.

Kişilerin finansal okuryazarlık, parayı iyi bir şekilde yönlendirebilmek için; okuma, analiz etme, yönetme ve iletişime geçebilme becerisini kapsamaktadır. Aynı zamanda finansal okuryazarlık becerisine sahip kişiler; finansal karar alabilmeyi, para ve finansal konuları sıkıntısız bir şekilde tartışabilmeyi, gelecek

hakkında planlar yapabilmeyi ve günlük finansal kararları değiştirebilecek hayati olaylara ve genel ekonomik koşullara göre gerekli tepkileri verebilme kabiliyetini kapsamaktadır.

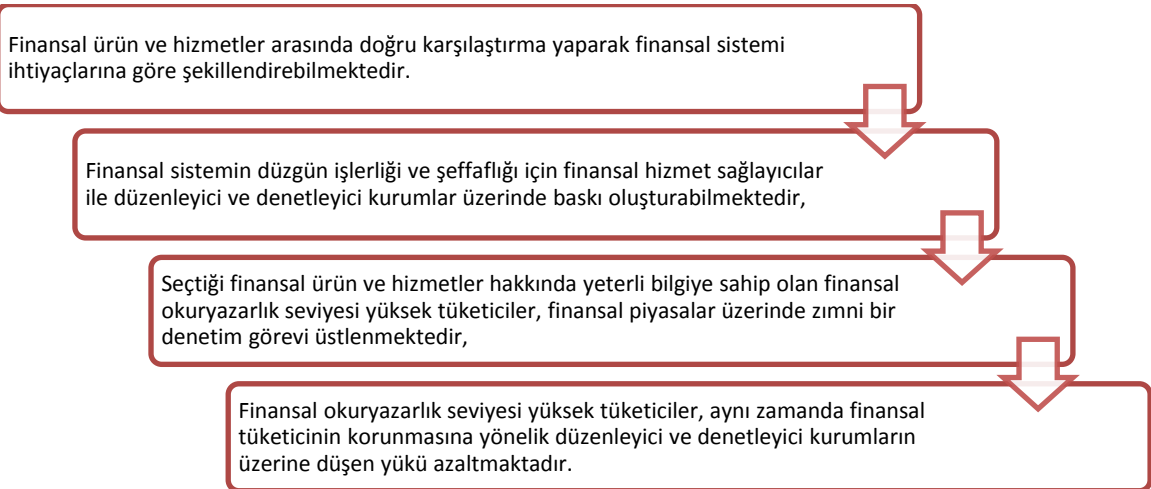
Şekil 2: Bireylerin finansal okuryazar olarak tanımlanabilmesi için şu yetenekleri taşıması gerekmektedir:

Kaynak: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/383519>

Finansal okuryazarlığını geliştirmiş tüketiciler ve firmalar mevcut sistem üzerinde olumlu etkiler oluşturmaktadır. Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) finansal okuryazarlığı, tüketicinin bilinçli kararlar alması, yardıma ihtiyaç duyduklarında nereye başvurabileceklerini bilmeleri ve finansal refahlarını yükseltecek eylemleri gerçekleştirebilmeleri, finansal risk ve fırsatlara karşı farkındalıkla ilerlemeleri süreci olarak tanımlamaktadır.

Şekil 3: Finansal okuryazarlık seviyesi yüksek tüketici ve firmaların sistem üzerine etkileri:

Kaynak: dergipark.gov.tr

3. FİNANSAL OKURYAZARLIK VE ÖNEMİ

Finansal sistemde yaşanan değişiklikler yeni finansal araçların ortaya çıkmasına, uygulamada değişiklikler yaşanmasına neden olmuş ve finansal ürünleri karmaşık bir hale getirmiştir. Bu durum bireylerin ve ekonomik sistem içerisinde finansal karar alanların gerek gündelik yaşamlarına gerekse uzun dönemli planlarına ilişkin algı, tutum ve davranış sürecinde önemli bir yere sahiptir.

Günümüzde finansal piyasaların giderek karmaşıklaşması nedeniyle bireyler, finansal kararlar alırken daha fazla risk ve sorumluluk almaktadır. Finansal okuryazarlık, finansal tüketiciyi yeterli ölçüde güvence altına almakta ve finansal piyasalar ile birlikte ekonominin sorunsuz ve sıkıntısız işlemesi için gerekli önlemlerin alınmasına önderlik etmektedir.

Finans konusunda eğitim almış bireyler bile, günümüzün karmaşık finans dünyasında doğru kararlar almakta zorlanmaktadır. Finansal piyasalardaki değişimler, demografik değişimler, ekonomik ve idari değişiklikler finansal okuryazarlık eğitiminin önemini işaret etmektedir. Yani, nüfus artışının yoğun bir şekilde devam ettiği dünyada doğal kaynaklarda yaşanan yetersizlikler sonucu, toplumların finansal okuryazarlık düzeylerini yükseltmek ve tasarruf bilincinin yayılmasını sağlamak tüm ülkelerin ekonomik ve sosyal politikaları arasında en başlarda yer almaktadır.

Şekil 4: Finansal Okuryazar Olmak İsteyen Kişilerin Dikkat Etmesi Gereken Hususlar:

Kaynak: www.fo-der.org

Finansal okuryazarlığın gelişmemesi ulusal finansal bir sorundur. Çünkü birikim, tasarruf yapma alışkanlığının topluma kazandırılmamış olması, iflas ve haciz gibi finans sektörünü sekteye uğratabilecek olayların artması önemli sorunlara neden olmaktadır. Bu sebeple finansal okuryazarlığın, sosyoekonomik statü, yaş ve cinsiyet gibi ayrımlar olmadan tüm toplumu kapsamaması gerekmektedir.

Bireylerin kendi hanelerindeki tüketim ve tasarruf alışkanlıkları toplumun finansal karakterini yansıtmaktadır. Kişilerin, günümüz sosyoekonomik koşullarında finansal okuryazarlık becerilerine sahip olmaları finansal problemleri önceden görüp çözüm üretebilmeleri açısından önemlidir. Ticari sınırların kalktığı günümüz dünyasında, bir ülkede meydana gelen ekonomik kriz diğer ülkelere de yansiyabilmektedir. Riskleri görebilmek ve önlem alabilmek finansal okuryazar olabilmekle mümkün olacaktır.

4. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN FİRMA GELİŞİMİNE ETKİLERİ

Finansal okuryazarlık konusuna şirketler bazında bakıldığında, şirketin yönetim kurulu üyelerinin minimum düzeyde de olsa finansal yönetim konusunda bilgi birikiminin bulunması gerekmektedir. Diğer taraftan, yönetim kurulu üyelerinin belli bir düzeyin altında finansal eğitim almış olması veya deneyiminin bulunmaması şirketin risk, büyüme ve getiri dengesini maksimize etmek ve stratejik hedeflerini tanımlamak açısından yeterli değildir.

Şirketin hedeflerine ulaşabilmesi ve aynı zamanda şirketin stratejik finansal yönetimine yön verebilmesi için yönetim kurulu üyelerinden en azından bazılarının daha ileri seviyede finansal eğitim altyapısına sahip olması gerekmektedir. Diğer bir yandan temel sorunları sermaye yetersizliği olan KOBİ'lerin bu sorunu aşabilmek için öncelikle finansal bilgiye sahip olmaları gerekmektedir.

Günümüzde finansal piyasaların hızla karmaşıklaşması ve ürün yelpazesinin her geçen gün daha da genişlemesi, finansal okuryazarlık olgusunun önemini daha da arttırmaktadır. Finansal piyasalarda alım-satım yapan birey ve firmaların, yaptıkları alım-satıma ilişkin bilgi sahibi olmaları, piyasadaki durumu daha iyi analiz etmelerine, daha doğru kararlar almalarına ve daha yüksek kazanç sağlamalarına sebep olacaktır.

Serbest piyasa ekonomisinin yaygınlaşması, son yıllarda yaşanan ve küresel ekonomik sistemde derin izler bırakan küresel krizler, finansal piyasa araçlarındaki çeşitliliği ve karmaşıklığı giderek arttırmaktadır. Finansal piyasa araçlarının çeşitliliğinde ve karmaşıklığındaki bu artış, finansal ürünlerin anlaşılabilirliğini zorlaştırmaktadır.

Finansal açıdan iyi eğitilmiş bireyler, finansal kurumlar tarafından sunulan farklı finansal ürünlerin risk-getiri özelliklerini ve değişen maliyetlerini daha iyi karşılaştırma yetenekleri ile rekabeti arttırmaktadır. İhtiyaçlarına daha uygun ürün ve hizmetleri talep ederek, finansal kurumların yeni ürün ve hizmet geliştirme sürecine de katkıda bulunmaktadır. Bu bireyler, finansal ürün ve hizmet satın almadan önce kapsamlı bir araştırma yapacakları için piyasanın etkinliği de artacaktır. Aynı zamanda verimli olmayan ve pahalı birçok ürün sistem dışına çıkmış olur.

Finans ile ilgili eğitim almış ya da finansal kurumlarda çalışanların bile, karmaşık finans sektöründe kararlar almada zorlanması, hiçbir finansal eğitim almamış bireylerin içinde bulunduğu zor durumu ortaya koymaktadır. Finansal karar ve uygulamaların karmaşık hale gelmiş olması, finansal risklerden de haberdar olarak doğru kararlar vermek için finansal eğitimi gerekli kılmaktadır. Bunun tersi gerçekleşmesi durumunda bireyler kadar yatırımcılar, şirketler yani finansal piyasalar zarar görebilecektir.

5. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE FİNANSAL OKURYAZARLIK

Finansal okuryazarlık, son yıllarda ülkelerin politikalarına yön veren bir kavram olarak ön plana çıkmaktadır. Finansal piyasalarda yaşanan gelişmeler, demografik değişimler, tüketicilerin finansal karar alma süreçlerini etkileyecek politika değişiklikleri gibi sebeplerle giderek önem kazanmıştır.

Finansal sistemde yaşanan krizler ve kriz sonrası dönemde karmaşık finansal sistemin daha iyi anlaşılabilir ve daha doğru finansal kararlar alınabilmesi için piyasada bulunan tüm aktörlerin finansal okuryazarlığının geliştirilmesine yönelik farkındalığını arttırması gerekmektedir. Dünya Bankası, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) gibi uluslararası değerlendirmelere yapan kuruluşlar, finansal okuryazarlığın geliştirilmesine yönelik çeşitli raporlar ve araştırmalar yayımlamaktadır. Bu çalışmalarda ülkelerin finansal okuryazarlığı devlet politikalarına daha çok dahil edilmesi gereği vurgulanmaktadır.

Finansal okuryazarlık ve finans eğitimi, yurtdışında da Türkiye'de mevcutta var olan algıdan çok farklı değildir. Dünya Bankası'nın yapmış olduğu çalışmaya göre, 2 milyar yetişkin bankacılık hizmetlerine erişim sağlayamamaktadır.

Şekil 5: Evrensel Veri Erişim Başarısı

Kaynak: Global Findex 2014, IMF Financial Access Survey, World Bank

ABD'nin de içerisinde yer aldığı birçok gelişmiş ülkede, insanların önemli, bir kısmı hiç tasarruf yapamamaktadır. Dünya nüfusu her geçen gün artmakta ve doğal kaynaklar tasarruf tedbirlerine uygun olarak tüketilmemektedir. Topluların finansal okuryazarlık düzeylerini yükseltmek ve tasarruf bilincinin yayılmasını sağlamak tüm ülkelerin ekonomik ve sosyal politikaları arasında önemli bir yer tutmaktadır.

Genel olarak bakıldığında, birçok ülkede tüketicilerin karmaşık finansal kararlar almada yeterince beceri sahibi olmadıkları, uzun vadeli finansal plan yapmadıkları, tasarruf ve yatırıma ilişkin kavramlara yeterince hâkim olmadıkları gözlemlenmiştir. Avrupa ülkelerine bakıldığında ise bireyler finansal planlama, risk analizi ve emeklilik konularında ülkemize göre daha bilinçli gözükmektedir. Bunun nedeni, özellikle çocuklara küçük yaşta verilen finans eğitimidir.

OECD INFE, finansal okuryazarlığın geliştirilmesine ilişkin düzenlenecek programlar ve hazırlanacak ulusal stratejiler için dayanak oluşturmak üzere nüfusun gereksinimlerini, kırılğan grupları ve uygulamadaki eksiklikleri belirlemek adına karar alıcılara referans olması amacıyla bir anket oluşturmuştur. Bu anket zamanlar arası değişimleri gözlemlene imkânı sunarken uluslararası karşılaştırmalara da zemin oluşturmaktadır.

OECD INFE, finansal okuryazarlık ölçüm anketinde sadece finansal bilgiyi değil aynı zamanda finansal davranış ve finansal tutumu da ölçmekte ve değerlendirmektedir. Finansal tutumlar da finansal davranışlar gibi finansal okuryazarlığın önemli belirleyicilerindedir. Bu anketin de sonuçları yüksek finansal bilgiye sahip tüketicilerin olumlu finansal davranışlarda bulunduğunu göstermektedir.

Küresel finansal tabana yayılmayı ölçmeye yönelik ilk çalışma olan Global Findex'e göre 2011 yılında Dünya nüfusunun %50'sinin finans kurumlarında en az bir hesabı olduğuna yer verilmiştir. Bu oran gelişmiş ülkelerde %89, gelişmekte olan ülkelerde ise %41 olarak tespit edilmiştir. Dünya genelinde finansal ürün ve hizmetlere erişim olmayan 2,5 milyarlık nüfusun büyük çoğunluğu gelişmekte olan ülkelerde yaşamakta olup başlıca finansal dışlanma nedenleri yüksek işlem maliyetleri, fiziki mesafeler, uygun belge sağlayamama olarak sıralanmaktadır.

2011-2014 yılları arasında dünya ortalamasında resmi bir finans kurumunda hesabı olma ve resmi bir finansal kuruluştan borç alma verileri artış göstermiştir. Bununla birlikte kredi kartı ve banka kartı kullanımı da artmıştır.

Tablo 1: Dünya Finansal Erişim Verileri

Yüzde, yaş +15	2011	2014
Resmi bir finans kurumunda hesabı olma	50,60	60,70
Resmi bir finans kurumunda hesabı olma, kadın	46,81	57,36
Resmi bir finans kurumunda hesabı olma, erkek	54,50	64,09
Resmi bir finans kurumunda hesabı olma, gelir, en fakir %40	41,44	53,30
Resmi bir finans kurumunda hesabı olma, gelir, en zengin %60	57,00	65,70
Kredi kartı kullanımı	14,88	17,56
Banka kartı kullanımı	30,50	40,10
Resmi bir finans kurumundan borç alma	9,10	10,70
Resmi bir finansal kurumda tasarruf etme	22,60	-

Kaynak: Global Findex Veritabanı

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve Finansal Eğitime Yönelik Uluslararası İşbirliğinin (INFE) finansal okuryazarlık düzeyini ölçmek üzere geliştirmiş olduğu anket sonuçları aşağıdaki gibidir:

Tablo 2: Dünyada Finansal Okuryazarlık

Ülkeler	Bölme	Paranın Zaman Değeri	Ödenen Faiz	Basit Faiz	Basit ve Bileşik Faiz	Risk ve Getiri	Enflasyon	Çeşitlendirme
Arnavutluk	89%	61%	-	40%	10%	77%	81%	63%
Ermenistan	86%	83%	87%	53%	18%	67%	57%	59%
Çek Cumhuriyeti	93%	80%	88%	60%	32%	81%	70%	54%
Estonya	93%	86%	84%	64%	31%	72%	85%	57%
Almanya	84%	61%	88%	64%	47%	79%	87%	60%
Macaristan	96%	78%	95%	61%	46%	86%	91%	61%
İrlanda	93%	58%	88%	76%	29%	84%	88%	47%
Malezya	93%	62%	93%	54%	30%	82%	74%	43%
Norveç	61%	87%	61%	75%	54%	18%	68%	51%
Peru	90%	63%	-	40%	14%	69%	86%	51%
Polonya	91%	77%	85%	60%	27%	48%	80%	55%
Güney Afrika	79%	49%	65%	44%		73%	78%	48%
İngiltere	76%	61%	90%	61%		77%	94%	55%

Kaynak: <http://www.oecd-ilibrary.org>

Birçok ülkede, genel nüfusun ve belirli grupların finansal okuryazarlık seviyelerini ölçmeye yönelik hem kamu ve özel sektör hem de uluslararası kuruluşlar tarafından çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalar neticesinde elde edilen temel sonuç, finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olduğudur. Aynı zamanda tüketiciler karmaşık finansal kararlar almada yeterince beceri sahibi değildir. Tüketiciler uzun vadeli finansal plan yapmamakta, tasarruf ve yatırıma ilişkin kavramlara yeterince hâkim değildir.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de finansal okuryazarlık, finansal piyasalar ile demografik yapıda ve emeklilik sistemlerindeki gelişmeler gibi nedenlerle önem kazanmıştır. 2011-2014 yılları arasında oluşturulan Global Findex sonuçları karşılaştırıldığında elde edilen veriler tablodaki gibidir. Türkiye Finansal Erişim Verilerine göre düşük gelir grubunun finansal erişimi artarken, yüksek gelirli grubun erişim verilerinde azalma olmuştur.

Tablo 3: Türkiye Finansal Erişim Verileri

Yüzde, yaş +15	2011	2014
Resmi bir finans kurumunda hesabı olma	57,60	56,51
Resmi bir finans kurumunda hesabı olma, kadın	32,68	44,28
Resmi bir finans kurumunda hesabı olma, erkek	82,06	69,00
Resmi bir finans kurumunda hesabı olma, gelir, en fakir %40	46,84	50,61
Resmi bir finans kurumunda hesabı olma, gelir, en zengin %60	64,91	60,81
Kredi kartı kullanımı	45,08	32,82
Banka kartı kullanımı	56,64	43,25
Resmi bir finans kurumundan borç alma	4,60	20,00
Resmi bir finansal kurumda tasarruf etme	4,17	-

Kaynak: Global Findex Veritabanı

Ülkemizde kredi kartı ve banka kartı kullanımı, dünya ortalaması ile kıyaslandığında oldukça yüksektir. Dünya ortalamasında 2011 ve 2014 yılları için kredi kartı kullanımı sırasıyla %14,88 ve %17,56; banka kartı kullanımı ise sırasıyla %30,50 ve %40,10 iken bu oranlar ülkemizde kredi kartı kullanımı için sırasıyla %45,08 ve %32,08; banka kartı kullanımı içinse sırasıyla %56,64 ve %43,25'tir. Kredi kartı ve banka kartı kullanım oranlarında dönemler arasında düşüş olsa da genel olarak dünya ortalamasının üzerinde bir kullanım dikkat çekmektedir.

Diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de katılımcıların bölme ve ödenen faiz başlıklarında başarı oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Paranın zaman değeri ile ilgili katılımcıların büyük oranı başarılı olurken Türkiye %37 ile düşük bir oranda kalmıştır. Türkiye'de ödenen faiz başarısının, basit faizden yüksek; basit faiz başarısının ise bileşik faizden yüksek olduğu; risk ve getiri başlığının çeşitlendirme başlığına göre daha başarılı olduğu görülmektedir. Buradan hareketle Türkiye'de bireyler risk ile getiri arasındaki ilişkinin farkında fakat riski azaltmak için çeşitlendirmenin kullanılabilmesi konusunda yeteri kadar bilgi sahibi değildir.

Tablo 4: Türkiye'de Finansal Okuryazarlık

Ülkeler	Bölme	Paranın Zaman Değeri	Ödenen Faiz	Basit Faiz	Basit ve Bileşik Faiz	Risk ve Getiri	Enflasyon	Çeşitlendirme
Macaristan	96%	78%	95%	61%	46%	86%	91%	61%
Almanya	84%	61%	88%	64%	47%	79%	87%	60%
İngiltere	76%	61%	90%	61%	37%	77%	94%	55%
Malezya	93%	62%	93%	54%	30%	82%	74%	43%
Polonya	91%	77%	85%	60%	27%	48%	80%	55%
Türkiye	87%	37%	84%	43%	19%	87%	77%	69%
Peru	90%	63%	-	40%	14%	69%	86%	51%
Norveç	61%	87%	61%	75%	54%	18%	68%	51%
Güney Afrika	79%	49%	65%	44%	21%	73%	78%	48%
Peru	90%	63%	-	40%	14%	69%	86%	51%

Kaynak: TEB-Boğaziçi Araştırma Endeksi

Finansal okuryazarlık ölçümünde davranışların etkilerinin belirlenmesi amacıyla OECD INFE (2012) araştırması anketi çeşitli sorularla dikkatli alışveriş, bütçeleme, tasarruf ve yatırım gibi davranışlar hakkında bilgi edinmeyi amaçlamıştır.

Türkiye'nin kişisel mali durum takibi (%48), uzun vadeli hedef koyma (%36) ve aktif tasarruf ve yatırım alımı (%30) davranışları için olumlu cevap oranı oldukça düşük kalmıştır. Aktif tasarruf ve yatırım oranının düşük olması, sermaye piyasalarına katılımı azaltmakta ve dolayısıyla büyük projelerin hayata geçirilmesi gibi sermaye piyasasının sağladığı imkanlardan yeterli ölçüde faydalanmamızı engellemektedir.

Uzun vadeli hedef koyma, aktif tasarruf ve yatırım yapma oranının düşük olması Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeleri zor durumda bırakmaktadır.

Tablo 5: Finansal Okuryazarlık Davranış İfadeleri

Ülkeler	Dikkatli Alışveriş	Zamanında Fatura Ödeme	Kişisel Mali Durum Takibi	Uzun Vadeli Hedef Koyma	Sorumluluk ve Bütçeleme	Aktif Tasarruf ve Yatırım Alımları	İhtiyaçları Karşılama İçin Borç Almama
Malezya	92%	69%	78%	64%	74%	97%	79%
Almanya	82%	96%	87%	61%	22%	86%	96%
Peru	91%	86%	82%	71%	49%	62%	73%
İrlanda	83%	85%	85%	56%	54%	53%	86%
Norveç	72%	79%	89%	59%	25%	71%	93%
İngiltere	77%	89%	80%	43%	43%	68%	91%
Çek Cumhuriyeti	75%	85%	76%	36%	37%	72%	89%
Ermenistan	91%	94%	81%	58%	51%	36%	53%
Güney Afrika	83%	61%	65%	55%	43%	53%	74%
Polonya	70%	78%	81%	46%	54%	51%	79%
Macaristan	86%	82%	71%	52%	31%	27%	86%
Arnavutluk	87%	77%	71%	30%	59%	42%	69%
Türkiye	80%	70%	48%	36%	55%	30%	70%
Estonya	68%	83%	78%	41%	28%	36%	78%

Kaynak: OECD INFE

Bu gelişmelere ek olarak Türkiye geneli finansal okuryazarlık endeksi 59,4 olarak hesaplanmıştır. OECD'nin yapmış olduğu finansal okuryazarlık araştırmasında diğer ülkelerin ortalama puanı 62,3 olarak açıklanmıştır. Buradan hareketle borcu borç ile kapatma davranışı göz önüne alındığında toplumun yarısı finansal danışmanlığa ihtiyaç duymaktadır.

6. SONUÇ

Ekonomi okuryazarlığı, yaşadığımız dünyanın anlaşılmasına yardımcı olan, bireylerin daha rasyonel-katılımcı kararlar almasını ve ekonomi politikalarının daha sağlıklı şekilde yorumlanabilmesini sağlayan bir araçtır. Finansal okuryazarlık, bireylerin finansal sistem hakkında daha fazla bilgiye sahip olmaları, bireysel tasarrufların artırılması ve karşılaşılabilecek finansal risklerin daha iyi yönetilebilmesi açısından önemlidir. Finansal bilgi düzeyinin artması, bireylerin sağlıklı finansal kararlar almalarında da etkili olmaktadır.

Küresel boyutlarda yaşanan finansal krizler, doğal kaynakların kıtlığı ve piyasaların bireyler için karmaşık olması finansal farkındalığın önemini arttırmıştır. Gerek dünyada gerekse de ülkemizde yapılan araştırmalar, bireylerin finansal kararlar alırken düşük düzeyde bilgiye sahip oldukları ve bu alandaki bilgi eksikliklerinin farkında olmadıkları görülmektedir. Bu hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde geleceği tehdit eden önemli bir sorundur.

Türkiye nüfus bakımından genç nüfusun yoğun olduğu ülkeler arasında yer almaktadır. Genç nüfusun finansal okuryazarlık düzeyinin gelişimi, gelecekte bu konuda yaşanabilecek olası problemleri azaltabilecektir. Ancak finansal sistemin gelişerek değişmesi, bu sistem içerisinde okuryazarlık düzeyini olumsuz etkileyen çok çeşitli finansal ürünlerin yer alması bireylerin tasarruflarını doğru şekilde yönlendirebilmelerini zorlaştırmaktadır. Bireylerin doğru ve rasyonel karar almalarında önemli bir yere sahip olan finansal okuryazarlık, tüketicilerin risklerden korunmalarını sağlamaktadır.

Finansal okuryazarlık ölçümünde davranışların etkilerinin belirlenmesi amacıyla OECD INFE (2012) araştırması, çeşitli sorularla dikkatli alışveriş, bütçeleme, tasarruf ve yatırım gibi davranışlar hakkında bilgi edinmeyi amaçlayan bir anket çalışması gerçekleştirmiştir. Uzun vadeli hedef koyma, aktif tasarruf ve yatırım yapma oranının düşük olması Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin durumunu ortaya koyar niteliktedir.

Gerek ülkemizde gerekse de uluslararası alanda yapılan çalışmalar genel olarak kişilerin ve öğrencilerin ekonomi okuryazarlık düzeyinin yüksek olmadığını göstermektedir. Düşük finansal okuryazarlık, birey için olduğu kadar toplum için de problem teşkil etmektedir. Çünkü düşük ekonomi okuryazarı birey ve öğrenciler ekonomik yaşamdaki tercihlerinde hata yapabilmektedir. Ülkelerin beşerî sermayesi olarak değerlendirilen üniversite öğrencilerinin ekonomi okuryazarlıklarının geliştirilmesi önemlidir. Bu açıdan finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi ve bu konuda etkili faktörlerin tespitine yönelik olarak elde edilen çıktılar finansal okuryazarlık programlarının oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Bireylerin ve kurumların finansal bilgi düzeyini ve finansal okuryazarlık düzeyini arttırabilmesi için bireylere gerekli eğitimlerin ilgili kuruluşlar tarafından verilmesi bir gerekliliktir. Diğer yandan tasarruf eğiliminde olan bireylerin doğru yatırım araçlarını değerlendirebilmek ve alternatifler arasında seçim yapabilmeleri için finansal okuryazarlık düzeylerinin artması gerekmektedir. Ekonomiye yüksek oranda fayda sağlaması bakımından tasarrufların miktarının yeterli olması önemlidir. Ülkemizde var olan yastık altı tasarrufların ekonomiye doğru bir şekilde aktarılabilmesi için finansal farkındalık ve okuryazarlık kavramlarına önem verilmeli ve bireyleri bilgilendirmeye yönelik gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Finansal eğitim konusunda her ülke kendi ihtiyaçları doğrultusunda farklı uygulamalar geliştirmiştir. Çünkü her ülke ve her durum için uygulanabilecek tek bir uygulama mevcut değildir. Ülkelerin ekonomik ve sosyal durumları, farklı kültürlerde olmaları bu durumun sebeplerindedir. Bunun yanında ülkelerin gerçekleştirdiği uygulamalar, uluslararası kuruluşların çalışmaları her ülkenin kendi finansal eğitim stratejisini oluşturmasında diğer ülke ya da kuruluşlara rehber olacağı muhakkaktır. Ayrıca bu doğrultuda yapılan çalışmalar ülkelerin finansal okuryazarlık oranına katkı sağlayacaktır.

Ülkemizde finansal okuryazarlık ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında pek çok kurum kendi görev ve sorumluluk alanı içerisinde çeşitli çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bu çalışmaların etkin ve verimli olabilmesi için ulusal bir strateji oluşturulması önem arz etmektedir.

7. KAYNAKÇA

- http://www.kho.edu.tr/akademik/kho_bilim_dergi/2016_2/1.pdf
- <http://aliceylan.com.tr/V2/finansal-okuryazarlik/>
- <https://tedmem.org/mem-notlari/degerlendirme/temel-bir-yasam-becerisi-finansal-okuryazarlik>
- <http://www.fo-der.org/>
- <http://www.fo-der.org/finansal-okuryazarlik-nedir/>
- <http://www.hasanyildiz.com/dunyada-finansal-okuryazarlik/>
- www.tcmb.gov.tr
- <http://www.oecd.org/finance/oecd-infe-survey-adult-financial-literacy-competencies.htm>
- <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=1228>
- <http://www.gazetebilkent.com/2016/08/27/finansal-okuryazarlik/>
- <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/382959>
- <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ausbd/article/view/5000167125/5000151105>
- http://www.sobiad.org/ejournals/dergi_ebd/arsiv/ebd_2018_1/h-cam.pdf
- http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/362bbf12-7d95-47eb-9d4d-13039893ce5e/finansal_egitim.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-362bbf12-7d95-47eb-9d4d-13039893ce5e-m3fBaY